"BYN KNUTSBO I GRYTNÄS SOCKEN"

I det här häftet har jag samlat allt det jag funnit i domböckerna om byn Knutsbo i Grytnäs. Det blev 275 mycket tättskrivna sidor, så det har hänt en hel del i byn under de fyra århundradena som det omfattar. Jag skall försöka berätta en del av det jag fått veta om mina förfäder genom den här forskningen, och också litet om hur jag fått fram materialet till den.

Grytnäs är numera en del av Avesta kommun, och Knutsbo ligger ungefär en mil från Avesta centrum.

Det är kanske lämpligt att jag i korthet drar min härstamning.

Min far är född i Hedemora. Farfars var sockenskomakare och köpte omkring 1850 den gård i Sjulsbo där min far är född och en tremänning till mig fortfarande äger. Farfars far föddes i Djörkhyttan där jag följt hans förfäder tillbaka till mitten av 1500-talet.

Farmor föddes i Snickarbo och där har hennes förfäder funnits sedan mitten av 1700-talet, då de genom byte förvärvade Snickarbo mot den gård de förut hade i Stigsbo i Husby socken.

Min mor är född i Norberg, och hon träffade min far genom att farfar flyttade till Norberg och öppnade skomakeri i Hackspettbacken.

Min morfar är född i Halvarsbenning i Norberg och hans förfäder har funnits i den byn åtminstone sedan slutet av 1400-talet.

Mormor föddes också i Halvarsbenning och har även anor från den byn, men hennes förfäder lämnade Halvarsbenning i början av 1700-talet. De blev dock kvar i Norberg och mormors far var dagkarl i Halvarsbenning när mormor föddes.

Mina flesta anor till Knutsbo har jag naturligt nog på farmors sida, men även farfar härstammar från den byn. Den har på så sätt viss likhet med Halvarsbenning på min mors sida.

Jag är född i Sandviken och har bott i Västerås sedan 1941. Jag [illegible] betraktar dock Norberg som min hemsocken. Där levde mina föräldrar en stor del av sitt liv, och i min barndom var det till Norberg som resorna gick för att hälsa på släktingar och mina föräldrars gamla vänner.

För tio år sedan gjorde jag ett häfte om Halvarsbenning i Norberg, och det gav namn och släktförbindelser för alla byns innevånare tillbaka till början av 1500-talet, och uppgifter om hur jorden hade delats för att de ursprungliga två gårdarna skulle bli åtta på 1700-talet.
När jag senare tittade igenom häftet blev jag ganska missbelåten och medveten om att jag missat något väsentligt. Jag hade läst domböckerna, men bara koncentrerat mig på namn och släktförhållanden och helt utelämnat vad som hänt i byn under tiden.
Samma resultat gav ju min övriga släktforskning, jag hade fått en massa namn årtal och byar. Det var ju intressant och trevligt att få reda på var ifrån jag härstammade, men där utöver gav det mig ingenting när jag inte visste någonting om personerna bakom alla dessa namn.
Jag beslutade mig då för att starta något som jag optimistiskt nog kallade "Mina fäders byar", och det här häftet är det första resultatet av den forskningen. Jag har flera byar under arbete och jag hoppas att jag skall orka med att få någon mer färdig.
Arbetet skulle inte bara omfatta mina förfäder utan även deras bygrannar för att jag skulle få en bättre bild av deras miljö.
Som jag säger i förordet till det här häftet får jag med domboksläsningen bara uppgifter om deras problem och besvärligheter, men det trevliga som de säkert hade ibland finns det inget skrivet om. Det finns visserligen böcker som beskriver hur t. ex. bröllop och dop gick till, men ingenting om speciella tillfällen.
Små antydningar om sällskapsliv har jag i alla fall sett, då de träffades och drack litet brännvin tillsammans. Liksom det ibland sker nu för tiden, kunde det även då sluta olyckligt, och det är naturligtvis bara de tillfällena som finns med i domböckerna.
I mitten av 1600-talet hände det att en av mina förfäder på väg hem från en sådan fest ramlade i Dalälven och drunknade. Det kom ut rykten att kvällens värd hade hjälpt honom ner i älven, och målet behandlades både i Kämnersrätten, Falu Rådhusrätt och Svea Hovrätt. Hovrättens slutliga utslag blev att "saken skjutes under Guds dom och den åtalade frikännes, så framt Gud det framdeles icke på annat sätt täckes uppenbara". En sådan dom gjorde ju att ryktena fortsatte, varför prästen i kyrkan måste uppmana församlingen att vara tillfreds med domen och låta honom vara okvald. Prästen meddelade också att han även i fortsättningen skulle få delta i Nattvarden, och det var på den tiden ett mycket starkt bevis för att man var en oförvitlig församlingsmedlem.

Det har skrivits och talats en hel del om bondesamhällets omvandling till industrisamhälle. De tidiga domböckerna tycker jag ger en beskrivning av en annan förändring i böndernas liv, enmanshemmanets omvandling till en bondby. Av vad jag sett av mina forskningar i andra socknar i Bergslagen, tror jag man kan säga att vad som hände i Knutsbo är en bild av vad som hänt i de flesta andra bergslagsbyar. De flesta av de byar vi ser i de första husförhörslängderna var ett eller ibland två hemman på 1500-talet. Även om sönerna var hemma och deltog i arbetet på gården, var det gent emot stat och skattemyndigheter bara en ägare.
Gårdarnas storlek var ju ofta ett mantal, och det definieras som den areal som behövdes för att en familj skulle få sin bärgning av den. Med tiden ökade den del som var uppodlad till åkrar och ängar, så att gården kunde försörja flera familjer. Därmed började arvingarna dela upp gården mellan sig, och de första skiftena orsakade i regel inga problem.
Men så kom år 1693 en Kunglig förordning att inget hemman fick delas i mindre delar än åttondels mantal, och därmed uppstod problemen och orsaken till de många processer som finns i domböckerna. Detsamma gällde också bergsmännen som inte fick ha mindre än en åttondel i en hytta.
Man kan väl anta att förordningen inte kom till av omtanke om bönderna, utan mera av omsorg om skatten och dess administration. Bönderna betalade i allmänhet sin skatt i ett visst antal stigar kol, och ju mindre antal skattebetalare, ju lättare att kontrollera och driva in skatten.
Hemmanet i Knutsbo delades först i två delar mellan två bröder. De båda hade vardera tre söner, som också utan inbördes bråk kunde dela upp jorden mellan sig i sex delar, och så uppstod de sex gårdar som sedan funnits in i vår tid och som alltså vardera hade ungefär ett sjättedels mantal.
I de flesta av gårdarna gick generationsskiftena bra även i fortsättningen. Men i en gård fanns det fyra söner och tre döttrar, av vilka alltså bara en kunde stanna i byn. Detta gav anledning till vad man kan kalla det största bråket i Knutsbos historia. Det blev många processer om jorden och om vem som skulle ha den, om beskyllningar för stöld av pengar, om moderns skötsel, om att man dragit svägerskan i håret m. m.
En granne som var gift med en sondotter till den avlidne begärde att få överta sin döda svärfars del i gården. En annan granne, vars hustru var från samma grannby som där en dotter till den avlidne var gift, begärde att genom byte med sin hustrus del få överta den avflyttade dotterns andel. Båda dessa krav avslogs av Häradsrätten, med motivering att den som övertog hemmanet inte skulle bli fullsutten om dessa delar avstyckades, d.v.s. det skulle inte bli ett åttondels hemman kvar.

Annars gällde allmänt att om man ville byta till sig en jordbit mot sin egen ärvda jord, ägde ett sådant byte större vikt i Rätten än om man bara ville köpa jorden. Om två personer försökte komma över samma jordedel den ena genom byte med ärvd jord, den andra genom köp, var det bytet som vann. Tydligen dock under den förutsättningen att den kvarvarande hemmansdelen blev en åttondel.

Den förfader jag nyss talade om, han som drunknade i Dalälven, efterlämnade flera minderåriga barn, bland dem sönerna Mats och Erik som blev kvar på gården och tillsammans brukade den. Mats dog ung, och han hade en son Olof som tillsammans med modern så småningom kom i bråk med farbrodern Erik om jorden. Medan Mats levde hade han tillsammans med brodern Erik löst en systers andel, men efter Mats död försökte Erik komma över de andra syskondelarna utan att dela med brorsonen. Häradsrätten dömde då att alla de bortflyttade syskonens andelar skulle delas lika mellan Erik och Olof. Detta klarade tydligen inte ~~av detta~~ Olof och hans mor av, utan Erik fick så småningom större delen av gården.

Så kom förordningen om minimiinnehav av jord, och då begärde Erik att få lösa ut Olof med motivering att Erik hade den största delen och att gården inte var tillräckligt stor för två ägare.

Det ordnades då ett äktenskap mellan Olof och en dotter i granngården, och Olofs svärfar lovade att ge honom jord från sitt hemman, så att Olof tillsammans med sin egen jord blev besutten. Det var alltså hustruns andel i granngården som Olof skulle få disponera redan under svärfaderns livstid. Mot detta protesterade såväl farbrodern som svågern i granngården, och påstod att man inte kunde räkna samman andelar i två skilda gårdar. Häradsrättens utslag blev att de måste avvakta till dess närmare förklaring på detta kom från statsmakten.

Olof pressades tydligen allt hårdare av farbrodern och svågern, men han lyckades lura bägge två på jorden. I en annan granngård hade de efter modern ärvt ett hemman i Kyrkbyn, som hittills hade brukats av arrendatorer. Detta hemman bytte Olof till sig mot andelarna i de två Knutsbogårdarna. Dessa blev därigenom de minsta gårdarna i byn, medan den andra granngården som fick delarna blev den i särklass största.

Detta var ett exempel på det jag nyss sade, att byte går före köp.

Olofs äktenskap och hans flyttning till Kyrkbyn kände jag till genom kyrkböckerna, men ingenting om tvisten om jorden eller om farbroderns och svågerns roller i händelserna. Jag härstammar både från Olof och farbrodern Erik så det var intressant att få den goda beskrivningen av dessa personer, som dessa processer om hemmanet gav.

Arvslagarna får man en god uppfattning om genom domboksläsningen och genom de arvsskiften som där förekommer. Jag har haft tur och har fått med flera olika typer av arvsskiften i mitt häfte.
Vi brukar ju säga att sonen ärvde gården, men det är nog inte de exakta sanningen. Det var snarare så att han ärvde brukningsrätten av gården medan äganderätten stannade hos släkten. Arvingar hade ingen rätt att ge bort eller sälja någon del av den ärvda jorden. Jag har ett exempel när en bonde gav sin svärdotter jord i hemmanet motsvarande 200 dalers värde som bröllopspresent. När givaren dog överklagade de andra arvingarna denna gåva och vann målet hos Häradsrätten, som uttryckligen förklarade att givaren inte hade rätt att ge bort någon del av sin ärvda jord. De andra arvingarna ålades dock att ge sin svägerska lösören eller dylikt till 200 dalers värde.
Mellan äkta makar var det så, att om hustrun dog ärvde mannen två tredjedelar av allt lösöre och av den jord som de skaffat sig under äktenskapet, och barnen ärvde den återstående tredjedelen. Om mannen dog ärvde änkan en tredjedel och barnen två tredjedelar. Ärvd jord berördes inte av denna delning, utan det som den döde hade ärvt gick helt till barnen. Den jord de förvärvat under äktenskapet kallades avlinge egendom och bestod i allmänhet av de inlösta delarna från syskonen. Ett undantag var dock om t.ex. hustrun hade sålt sin ärvda jord och mannen sedan använde dessa medel för att lösa in syskondelar. Detta blev då inte avlinge egendom utan hustruns ärvda jord.
Jag har ett exempel på vad detta kunde leda till. En man från Folkärna gifte in sig i ett hemman i Knutsbo med den enda dottern, som alltså ärvde hela hemmanet vid föräldrarnas död. Hustrun dog strax före ett Ting till vilket mannen hade instämt en granne för vanskötsel av en gärdesgård. Vid tinget måste då mannen meddela att han inte längre ägde hemmanet och att han måste överlämna målsägarskapet till sonen.
Vid nästa Ting hade mannen instämt sonen för att han inte visade honom den vördnad och respekt han var skyldig sin far. Han begärde också att få ersättning för de hus han byggt och den jord han odlat upp under sin tid på hemmanet. De fick det tydligen allt svårare att leva tillsammans, så fadern lämnade gården och flyttade till en annan son som var gift i en grannby. Han gifte sedan om sig med en änka och köpte tillsammans med henne ett hemman som tillhörde den andra sonens svärföräldrar, med vilka änkan även var släkt. När mannen sedan dog stämde sönerna änkan, som alltså var deras styvmor, och begärde att få överta halva hemmanet som hon och fadern ägt. Motiveringen var att fadern hade betalat sin halva del med de pengar han fått för sitt arv i Folkärna, och att styvmodern och hennes barn i första giftet inte hade någon rätt till den delen.
Häradsrätten gav dem rätt och de övertog halva hemmanet.

I ett annat hemman gifte en man in sig med änkan, som hade barn från sitt första äktenskap. Vid den första mannens död ärvde änkan en tredjedel av lösörena och en tredjedel av den jord som mannen hade inlöst från sina syskon, medan barnen fick faderns ärvda brodersdel och två tredjedelar av det övriga. Det återstod att lösa in en systerdel och det gjorde den andra mannen. I händelse av hustruns död skulle alltså mannen få två tredjedelar av denna systerdel och två tredjedelar av hustruns innehav, men detta var inte tillräckligt för att han skulle kunna räkna med att få behålla gården. För att han skulle undvika samma öde som hade drabbat mannen i förra exemplet, gjorde han en överenskommelse med sin styvson och hans syskon, att hemmanet redan då överfördes på styvsonen mot det att han underhöll sin mor och styvfar under deras livstid.

Efter deras död skulle han ersätta sina syskon för deras andelar och därvid tillgodoräkna sig ersättning för föräldrarnas skötsel. Så lyckligt kunde det alltså också avlöpa.

Ett annat mindre lyckligt fall var det när en man som nyss övertagit sina föräldrars gård dog barnlös. Det blev två bröder till den avlidne som efter hans död kämpade om gården. Den ena brodern lyckades genom byte få överta ett par av sina systrars andelar, som den andra brodern sökte kompensera genom att försöka gifta sig med den avlidne broderns änka. Tidigare var ett sådant äktenskap helt otänkbart. En svägerska betraktades som en syster, och ett sexuellt förhållande ledde till dödsstraff för båda parter. Vid den här tiden, en bit in på 1800-talet, hade detta ändrats så att Kungl. Maj:t kunde ge dispens. Antagligen som ett led i statsmakternas försök att hålla gårdarna oskiftade. Det här paret besökte prästen för att få hjälp med ansökningen, men på hemvägen försökte mannen av någon svårförstådd anledning på ett mycket brutalt sätt mörda änkan. När han trodde att hon var död lämnade han henne i skogen en bit från vägen. Hon var dock inte död utan lyckades krypa upp på vägen, där hon sedan hittades och fick vård i en grannby. Efter långa rättegångar blev domen dödsstraff, som dock av Hovrätten ändrades till ett långt fängelsestraff. På ett så hemskt sätt slutade den tvisten.

Det är mycket som finns i domböckerna om den kamp om jordbitarna som verkar pågå hela deras liv, en kamp både för att behålla det man har och att försöka öka ut det. Jorden var tydligen också allt de ägde i förmögenhet. I bouppteckningarna finns sällan några pengar, men ofta betydliga skulder. Närarvsskiftena förekom inför Rätten föreskrevs alltid i utslagen att skulderna skulle betalas med lösören, och att jorden inte fick användas som betalning utan skulle behållas till gården.

När jorden pantsattes för att få nödvändiga kontanter till någon utgift, kunde inte långivaren räkna med att få överta jorden som sin egendom. Så snart en släkting ville lösa den tillbaka så godkändes det alltid av Häradsrätten. Ofta blev det även då tvister om vilken av släktingarna som var närmast till att överta jorden.
Vid våra förfäders giftermål var det nog inte en fråga om kärlek, varken vid första eller andra ögonkastet. De förefaller att vara noga planerade för att möjliggöra jordens behållande eller utökande.
I det hemmanet i Knutsbo där det stora grälet utspelade sig, hade den avlidnes hustru ärvt mindre jorddelar i Rensbo och Gisselbo. Två av döttrarna placerades i dessa byar genom giftermål med förutvarande jordägare. Den blivande mågen i Gisselbo var tidigare instämd till Tinget av en granne, som begärde att få lösa in hans jord eftersom den inte var tillräckligt stor för besittningsrätt. Han åberopade då att han tänkte gifta sig och att den blivande svärfadern skulle ge honom jord så att det blev tillsammans en åttondel. Grannens begäran om inlösen avslogs.
Samma Knutsbo-bonde köpte tillsammans med en bonde från Gisselbo ett hemman i Gisselbo från Kyrkoherden i Grytnäs. Knutsbo-bonden betalade två tredjedelar av köpesumman, och därför var det naturligt att hans son gifte sig med en dotter till Gisselbo-bonden. Det var en tillämpning av broders- och systerdel.
Jag har flera exempel på sådana här äktenskap som planerats med hänsyn till jorden. Det var ju också ganska vanligt att två bönder så att säga bytte barn, så att dottern i den ena gården gifte sig med en son i den andra och vice versa. Det var sedan lätt ordnat att var och en behöll sin jord utan förändring.
Skilsmässor var sällsynta förr i tiden, men jag har ~~haft turen att~~ fått med en från 1820-talet i mitt häfte. Jag har följt hela förloppet med flera förhandlingar i Häradsrätten och Kyrkorådet till dess att Domkapitlet till sist beviljade skilsmässan. Där kan man se hur svårt det var att få skilsmässa. Hustrun blev vid flera tillfällen misshandlad av mannen, och hon gick då till prästen eller grannarna för att visa upp sina skador och på så sätt få vittnen till misshandeln. Hennes begäran om skilsmässa beviljades dock inte, utan Rätten försökte förlika dem och uppmanade dem att de skulle bättra sig och leva i sämja. Vid ett tillfälle, när misshandeln skett på en söndag, fick dock mannen böta, och då nästan lika mycket för sabbatsbrott som för själva misshandeln.
Det var först när hustrun kunde anklaga sin man för att han haft förbindelse med en piga som Häradsrätten beviljade att de skulle kunna ansöka hos Domkapitlet om skilsmässa.

Storskiftet och Laga skiftet var ju stora händelser i böndernas liv som också innebar stora förändringar i deras förhållanden. Storskiftet i Knutsbo började 1791 och pågick i tio år innan de kunde komma överens. Protokollet över diskussionerna mellan bönderna omfattar 125 sidor. Där talas om de första delningarna av det ursprungliga hemmanet, och om hur deras förfäder odlat upp förut oduglig jord till åker och fått skattebefrielse för dessa nyodlingar. Dessa ville nu inte deras ättlingar släppa ifrån sig, vilket var en av anledningarna till de långvariga diskussionerna och de många förkastade förslagen till delning.

Det Laga skiftet gick lättare, men det var samma sak där som i många andra byar, att en av gårdarna måste flyttas ut från bykärnan för att ett ordentligt skifte skulle kunna genomföras. Det var tre gårdar det valdes mellan, och protokollet ger en utförlig beskrivning och värdering av alla byggnader på de tre gårdarna. Det ger en uppfattning om hur det förut sett ut på dessa gårdar, av vilken en nu är helt försvunnen.

Förutom de här refererade målen finns det många flera, om bristfälliga gärdesgårdar, om kreatur som betat på annans mark, om stölder, om beskyllning för tjuveri som inte kunde bevisas och därför bötfälldes, om uppförandet i hemmet, om avverkning på annans skog m. m..

Det är inga spännande och sensationella saker, vi betraktar dem som bagateller, men de ger oss en uppfattning om de agerande personerna. Protokollen är mycket utförliga med alla vittnesmål återgivna och ger oss möjlighet att skapa oss en bild av personerna. Sedan är det ju en annan sak om denna bild är riktig eller inte, men jag tycker det är bättre än ingen uppfattning alls om dem.

Av alla dessa processer kan man lätt få den uppfattningen att de tyckte om att söka gräl, men jag tror inte det förhåller sig så. De ville skydda sin jord och sina rättigheter, och den enda möjligheten de hade att uppnå detta var att gå till domstolen. De fick då papper på vad som bestämts, och dessa utslag bevarades noggrant. Vid målen kunde hundra år gamla dombrev uppvisas för att försvara vad som då tilldömts deras förfader. De blev säkert inte några ovänner genom dessa processer. Vid ett Ting kunde två bygrannar processa om en sak, och sedan vid samma Ting i största samförstånd göra gemensam sak mot en tredje part.

Att det hänt så mycket just i Knutsbo är inte unikt, av vad jag sett om mina övriga fädernebyar är det mycket av liknande saker i de flesta av dem. Jag tror att jag kan betrakta det som en beskrivning över levnadsförhållandena även för mina övriga förfäder i Bergslagen. Det gäller nog också för de många bergsmän jag har i mina anor, även för dem var jordbruket och kreatursskötseln en väsentlig del av livet.

Domböckerna finns i två upplagor. Dels Häradsrättens originalböcker som förvaras på Landsarkiven. Dels de så kallade renoverade domböckerna, som är avskrifter som Häradsrätterna var skyldiga att sända in till Hovrätterna. De förvaras på Riksarkivet.

För 1600-talet finns båda upplagorna filmade, men från år 1700 finns de renoverade böckerna filmade endast som ersättning för förstörda originalböcker. Man kan inte säga något generellt om vilka böcker som är lättast att arbeta med. Det beror enbart på skrivarens handstil och hans skrivmaterial. En renoverad dombok från 1800-talet kan mycket väl vara mera svårläst än en originalbok från 1600-talet.

En källa som gett mig mycket är de volymer i Häradsrätternas arkiv som kallas "Inneliggande handlingar". De innehåller stämningsansökningar och diverse andra handlingar för Rättens behandling av målen. I stämningsansökningarna redogjordes för vad man åtalade motparten för, och anledningen till åtalet. De kan innehålla många uppgifter om släktförhållanden och dylikt som sedan inte återges i domstolsprotokollet. Även om det inte är egenhändigt skrivet av målsägaren förefaller det att vara direkt nedskrivet efter hans diktamen. Ibland skriver även de åtalade till Rätten och framför sina synpunkter på åtalet och ibland även på motparten och hans agerande. Dessa volymer är inte filmade utan finns endast som original på Landsarkiven.

Sockenstämmo- och Kyrkrådsprotokoll är i allmänhet inte så stort material, men det kan i alla fall vara lönande att se igenom det. Utom diskussioner om reparationer av kyrktak och dylikt, kan det förekomma en del om problem i familjelivet.

I Lantmäteriets arkiv finns mycket av värde. Visserligen inte så mycket som ger oss kunskap om våra förfäder personligen, men åtskilligt om den miljö de levde i. Där kan vi se kartor från 1600-talet över våra fädernebyar. I senaste numret av Släkt och Hävd har Alfred Örback en mycket intressant artikel om lantmäteriarkiven och om vad man kan finna i dem. Arkivet i Gävle är ju välkänt och omtalat, men i varje län finns också ett arkiv där allt om länet finns. De kartor som finns där är originalen medan kartorna i Gävle är renritade och därmed tydligare och vackrare.

Länsarkivens kartor och övriga handlingar kan man få vanliga xerox-kopior av, medan Gävle-arkivet endast tillåter fotokopiering av sitt material, vilket betyder betydligt ökad kostnad. Som exempel kan jag ta den lilla kartan över Knutsbo inägor som finns i mitt häfte. Den fick jag betala 300 kronor för i Gävle, men för tryckningen måste jag ha den renritade versionen av kartan.
Jag började min domboksläsning med böckerna från början av 1700-talet och gick sedan tillbaka i tiden. Jag tog då med de flesta av mina kända fädernebyar i Grytnäs, Folkärna och Hedemora, och allt eftersom jag kom längre tillbaka i tiden ökade antalet byar genom de upplysningar jag fick om giftermålen. Det blev alltså en fortsättning på kyrkböckerna.
Sedan startade jag om från 1700 och gick framåt, men då begränsade jag mig till ett fåtal byar på grund av att protokollen blev allt längre och utförligare, och även flera till antalet.
Jag har tagit med alla domstolsmål, det jag tyckt varit intressant i Lantmäteriets arkiv, bouppteckningar från alla gårdarna, och de personalia prästerna skrev om de döda i byn under en period på 1700-talet.
För varje gård har jag gjort upp en släkttavla som går fram till våra dagar, och även innehåller de bortflyttade barnen.
På en av de äldre kartorna över Knutsbo fanns en notering om gamla kyrkvägen. På de andra byarnas kartor mellan Knutsbo och Kyrkan kunde sedan med hjälp av Lars-Erik Sammels hela gamla kyrkvägen återfinnas. Den nya kyrkvägen togs i bruk alldeles i början av 1700-talet.
För att få till det här häftet har jag gått igenom två- trehundra domböcker plus en hel del annat material, och gjort ett stort antal resor till Uppsala och några till Gävle och Falun. Jag tycker att jag fått valuta för alltsammans genom det nöje jag haft av forskningen och de kunskaper jag fått om mina förfäders liv.
Om man endast inriktar sig på sina egna förfäder kan det givetvis göras mycket enklare. Man kan då utvälja tidpunkter då man vet att något hänt som kan ha betytt svårigheter för familjen, t. ex. när någon dött som varit gift två gånger, eller något annat liknande som kan ha vållat osämja och svårigheter. Man kan då läsa domstolsprotokollen för åren närmast därefter och se hur de eventuella problemen blivit lösta.

Det finns mycket mera i mitt häfte som kanske varit värt att ta med som exempel på vad man kan få veta om förfäderna genom att läsa domböcker, men jag har nog redan hållit på för länge.

Som sammanfattning kan jag säga att den här forskningen har uppfyllt alla de förväntningar jag ställde på den. Det som förut bara var namn i en antavla har nu blivit personer som jag är bekant med, och som jag känner till en hel del om.
Jag hoppas att jag med detta kunnat väcka ert intresse för att efter Kyrkboksforskningen fortsätta med domböckerna, jag tror ni kommer att i likhet med mig tycka det är trevligt, när man får se att det fanns en person bakom det där namnet i antavlan.